

Ms 1500/6

1 db fol.

Emberek a kapu alatt.
/Karcolat./
Szóba se állj vele...
/Vers./

H.n. 1956. november 8-9. 2 p. 21x30.cm.
Soksz.

Szegedi Egyetemi Könyvtár
Kézirattár
19 68 év sz.

November 23-án, amikor közelgett a néma tüntetés órája, valahogy kinnszorultam az utcán. Riadtan keringtem a Nemzeti Színház körül; már mindent zárva találtam, a szállásom pedig elérhetetlenül messze volt. Szemlátomást fogyott az utca népe, mintha a föld nyelte volna el sorban az embereket. Szép s félelmetes látvány volt az elnémuló város: szép, mert ily fegyellemmel még nem találkoztam; félelmetes, mert én mindig így képzeltem el az ítélet napját: komor, szürke égbolt, csend, és ember nélküli utcák. Szaladtam, megtorpantam, majd újra szaladtam: nem maradhatok kint, nem maradhatok kint, - motyogtam eszelősen. Már egyetlen lélek sem járt az utcán.

- Huzódjon be ide, szakikám - szólt rám valaki egy kapualjból.

Meglobbant bennem az öröm és úgy csapódtam oda az emberek közé, mintha nagy bajból menekedtem volna meg. Pontosan két óra volt. Hát kezdődik?

Tíz-tizenöt ember szorongott velem a nagy bérház-kapu alatt, jobbadán férfiak s egymás válla fölött leskelődtek ki az utcára.

- Egy lélek se - mondta az ember, aki engem is megszólított.

- Egyetlen egy se.

Mintha ittasak lettek volna, fénylett a szemük, büszkén is, álmélkodón is. Minden szem találkozott önnön másával, amint egymás felé fordultak az arcok.

- Csakugyan nem jár senki? - kérdezte egy öregasszony, beljebb, a kapu mélyéről.

- Senki.

- No, ezt már megnézem magam is...

Kidugta fejét az utcára, elnézett jobbra, majd balra s jóságos, öreg arca hirtelen elváltozott.

- Istenem, istenem - susogta, igen halkán, miközben visszahuzódott. - Édes jó istenem.

A Nemzeti Színház körül tankok állottak mereven, ágyucsöveik kitarthatóan szemezték az ablakokkal. A katonák ide-oda járkáltak a tankok mellett, lövésre tartott fegyverrel.

- Bámészkodtok, bámészkodtok? - dűnnyögte valaki mellettem.

- Csodálkoznak, hogy hová lett a jónép - szólt a másik, egy szakállas.

- Tudják ezek, ne féljen.

- Hát akkor minek izgulnak annyira? Ugy fogják azt a mandolint, mintha hozzánőtt volna a kezük.

A tankmotorok fojtottan dohogtak, faruk köpködték a füstöt.

- Hallják? Készen vannak ezek! Ha valami balhé tör ki, egy perc, és...

- Egyetlen ember sincs az utcán. Édes istenem - mondta hátul az öregasszony.

Most két teherautó jött a Belváros felől, és sebesen elkanyarodtak a New-York irányába. Magyar katonák, rendőrök voltak rajta. Ordítózás hallatszott a negyedik kapualj tájékáról.

- Nektek nem szól a szilencium?

- Csibészek!

Az oroszok izgatottan topogtak, leskelődtek, a lárma őket is megbolygatta. Mintegy husz méterre voltak tőlünk, akik ott szorongtunk a kapu alatt, de ebben a kurta husz méterben benne volt a Budapest-Moszkva közötti távolság is. Oroszok, magyarok, néztük egymást. Félhárom volt.

Nehéz csend terült a városra, mintha a házak az egész égboltozat súlyát tartanák. Ködött az eső, finoman, a katonák áztak a tankok körül.

Háromnegyed.

Félelmesen, dacosan üres volt az utca. A betört ablakok, meg a falakon ásitó, ágyuverte lyukak értelmes szemmel néztek le ránk. Álltunk a kapuban, tizenöt idegen.

- Hát így is lehet harcolni.
 - Hol így, hol úgy - mondta egy fiatalember mosolyogva. - Csak nem kell abbahagyni.
 - Hej - legyintett a szakállas - ki tudja, van-e értelme. Ez az egy óra is... Szép, szép, de mi haszna. Ettől még nem mennek ki.
 - Nem, de látnak bennünket. Érti? Látják, hogy vagyunk.
 Most elnyújtott, mély kiáltás szállt felénk valamelyik közeli kapualjból.
 - Három előtt öt perccel kezdjék el a Himnuszt! Add tovább!
 Csoportunk egyik tagja, egy köpös, negyvenes férfi kijebb lépett, de a szakállas megfogta a karját.
 - Ne. Hátha idelőnek.
 Amaz lerázta magáról a kezét s töltésért formált a szája elé.
 - Három előtt öt perccel kezdjék el a Himnuszt! Hahó! Add tovább!
 Füleltünk s nemsokára hallani lehetett, hogy egy jótorku ember csakugyan továbbadja.
 Az oroszok nyugtalanul forgatták a fejüket. Mi is izgatottan topogtunk, akinek órája volt, minduntalan nézegette.
 - Kezdjük el.
 A köpcös megköszörülte a torkát, teleszívta magát levegővel. De az első hangokat túl magasan fogta.
 - Segítsen valaki.
 A fiatalember is köhintett s elkezdtek. Utánuk a többiek.

"Nyujts feléje védő kart,
 Ha küzd ellenséggel..."

Az oroszok először sóbálvánnyá meredve álltak, s úgy markolták a géppisztolyt, hogy talán a leve is facsarodott. Aztán elkezdtek járkálni s nevetgélni.
 Nőtt, nőtt az ének ereje, mint a tenger, ha szerelmes belé a Hold; majd méltósággal aláhanyatlott.
 Három óra volt. Az emberek tódultak ki a kapuk alól.
 - No? Most aztán mi lesz? - kérdezte valaki.
 - Most kezdődik az igazi munkásmozgalom - mondta a fiatalember.
 Meglepődve néztünk rá: fiatal volt és mosolygott.

SZÓBA SE ÁLLJ VELE...

Visong neki is tán otthon gyereke,
 s bóbiskol főkabajszu atyja,
 a gabonaszárt is tán megsimogatja -
 itt szóba se állj vele!

Szóba se állj vele,
 mert árulás itt a szó -
 otthon lehet a becsület embere,
 itt: gyilkos, elnyomó!

Parancsra jött?
 Semmiről sem tehet?
 Lehet.

De te
 iszonyu bünt veszel magadra,
 ha csak egy pillanatra
 szóbaállsz vele.

Úlj le házad elé a padra,
 sétálj az utcán, huzódj a kapualjba,
 az emberek felé fordítsad arcod -
 de gyűlölet
 kapassa félre fejed,
 ha őt megpillantod.

Hagyjad, hadd lássa,
 milyen is arcod rándulása:
 az őszinte undor moccanásai.
 Lezárt szádnak, behunyt szemednek
 is meg kell tanulni vallani.

Másként tán vig cimborák lehetnétek,
 de most halálos vétek
 ha ránevetsz -

Szóba se állj vele,
 mert árulás itt a szó -
 otthon tán lehet becsülete,
 itt: gyilkos elnyomó!